

ธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Good Governance Implementation of the Rubber Fund Cooperatives in Thung Tamsao Community, Hat Yai District, Songkhla Province

พิมพ์วัลลภ พันธ์วรงค์* ช่อผกา วิสุทธิ์¹ และอุทัย ปริญญาสุทินันท์²

Pimwalun Panthuwong^{1*}, Chorphaka Wisut¹, Utai Parinyasutinun²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินกิจการตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แนวทางการสนทนากลุ่ม และแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นวิธีดำเนินการวิจัยในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบไปด้วย ประธานสหกรณ์ คณะกรรมการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 24 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง ประกอบไปด้วย สมาชิกกลุ่มน้ำยางสดในชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์จังหวัดสงขลา และเจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสงขลา จำนวน 6 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และเขียนรายงานผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า สหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อันได้แก่ สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแร่ จำกัด สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบาพัฒนา จำกัด และสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด ได้ดำเนินการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ซึ่งมีทั้งหมด 6 หลัก ประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า ซึ่งแต่ละสหกรณ์นั้นมียุทธศาสตร์ของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสหกรณ์ที่แตกต่างกันออกไป อันเกิดจากหลักการของผู้นำสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ ดังนั้น วิธีการแก้ไขปัญหาและความเข้มงวดของหลักธรรมาภิบาลจึงต่างกัน ซึ่งทั้งสิ้นล้วนจักนำไปสู่การพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล สหกรณ์กองทุนสวนยาง

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Student Program in Community Studies, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkhla University

² Lecturer Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkhla University

* Corresponding author: e-mail: pimwalun268@gmail.com Tel.095-0365069

Abstract

The objective of this research was to investigate good governance implementation of the Rubber Fund Cooperatives in Thung Tamsao Community, Hat Yai District, Songkhla Province. This qualitative study employed in-depth interviews, group discussions and participant and non-participant observations as tools for field data collection from 24 primary key informants consisting of chairmen of the cooperatives, members of cooperative committees, cooperative officials and cooperative members, and 6 secondary key informants consisting of members of fresh latex groups in the community, officials of Songkhla Provincial Cooperatives Office, and Department of Cooperative Promotion and cooperative auditors. Data were also collected from related documents and research reports. The data were then tested for content validity using triangulation, and a report was written using analytical description.

The study found that the Rubber Fund Cooperatives in Thung Tamsao Community, Hat Yai District, Songkhla Province consisting of Ban Hurae Rubber Fund Cooperative, Ltd., Ban Phru Chaba Phatthana Rubber Fund Cooperative, Ltd., and Ban Wang Pha Ltd., were operated and managed based on principles of good governance comprising the rule of law, morality, participation, transparency, responsibility, and cost-effectiveness. Each cooperative were different in the use of principles of good governance in management depending on the principles of each cooperative leader, members, and its environment. Therefore, problem-solving methods and degree of strictness in good governance principles were different among these cooperatives. However, all these would lead to development that would strengthen the cooperatives and make them sustainable.

Keywords : Good governance, Rubber Fund Cooperative

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก แต่ในทางตรงกันข้ามกับบทบาทความสำคัญของเกษตรกรที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศ การดำรงชีวิตของเกษตรกรไทยในปัจจุบันยังต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงความรู้ อาชีพและรายได้ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรจึงมีการรวมกลุ่มกันในรูปของสหกรณ์เพื่อสร้างพลังและความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรในการเจรจาต่อรองหรือดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งรูปแบบของสหกรณ์นี้

แนวทางหลักในการช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม (ธาริกานต์ ธัญญชยะ, 2556, น. 164-165) ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศโดยตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางพาราอันดับหนึ่งของโลกสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศได้ปีละหลายแสนล้านบาทโดยในปี 2555 สามารถส่งออกยางได้ทั้งหมดประมาณ 2.7 ล้านตัน แต่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาราคายางที่เกษตรกรเคยขายได้ราคาสูงสุดถึงกิโลกรัมละ 183.64 บาท ในปี 2554 กลับมีราคาผันผวนและลดลงเป็นอย่างมาก ในช่วงปี 2555 ถึงปลายปีเกษตรกรขายได้กิโลกรัมไม่ถึง

100 บาท และยังมีราคาตกลงเรื่อย ๆ ในปี 2556 นำมาซึ่งความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวสวนยางทั่วประเทศ (สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556, น. 1)

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อยู่ในกลุ่มภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและระบบสหกรณ์ มีภารกิจในการส่งเสริมเผยแพร่ ให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และประชาชนทั่วไปและพัฒนาระบบสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งโดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ในการเพิ่มขีดความสามารถในด้านการบริหารจัดการการดำเนินงานธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2554) การกำกับดูแลกิจการที่ดีในสหกรณ์หรือธรรมาภิบาลในสหกรณ์เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการของสหกรณ์ให้เป็นไปอย่างซื่อสัตย์โปร่งใส มีความรับผิดชอบ สร้างการมีส่วนร่วมและมีการใช้กระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลคุ้มค่าโดยประหยัด เป็นผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมั่นคง ส่งผลให้สหกรณ์เป็นที่เชื่อถือและยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งหลักสำคัญของธรรมาภิบาลสหกรณ์คือ ความเท่าเทียมและเป็นธรรม (นุกูล กรยีนรงค์, 2554)

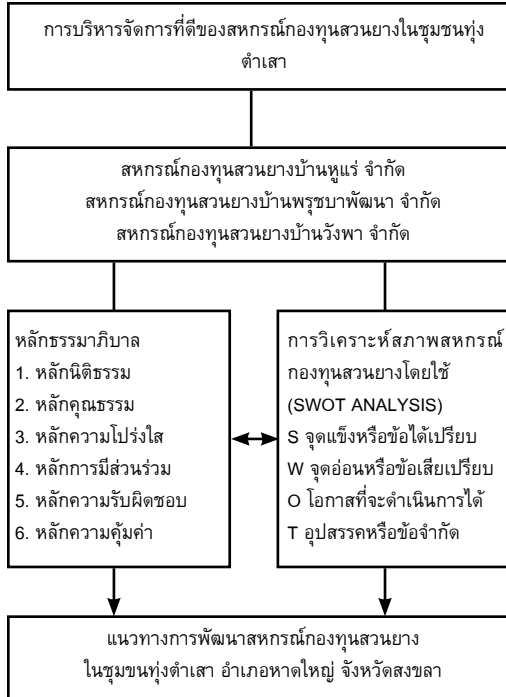
ทั้งนี้ ธรรมาภิบาลจะเกี่ยวข้องกับทุกระดับ ตั้งแต่ตัวบุคคล สังคม กิจการ จนถึงระดับประเทศชาติในระดับของกิจการ อาจเรียกว่า “บรรษัทภิบาล” ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเรียกว่า “การกำกับดูแลกิจการที่ดี” ระดับภาครัฐ อาจใช้คำว่า “ธรรมรัฐ” หรือ “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะนำไปใช้ที่ใดหรือในระดับใด แนวทางและหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลดู

เหมือนจะคล้ายคลึงกัน นั่นคือ การตั้งอยู่ในความถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อให้ชุมชนและสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข (ศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2553, น. 1) นอกจากนี้ จุฑารัตน์ ชมพันธ์ุ (2556, น. 85) ยังกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการสร้างธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจในโครงการพัฒนาในประเทศไทย อันได้แก่ ลักษณะการสั่งการแบบบนสู่ล่าง การขาดการส่งเสริม จากภาครัฐ การขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการโครงการพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนไม่ครอบคลุมของผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการตัดสินใจอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมไม่มีประสิทธิภาพ เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมเนื่องจากการตัดสินใจต่าง ๆ ไม่ได้รับการยอมรับ แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความทุ่มเทและความพยายามเป็นอย่างยิ่งของภาครัฐในการที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิด ทศนคติ แนวทางการบริหารและกระบวนการตัดสินใจที่คุ้นเคยจากการสั่งการเพียงอย่างเดียว โดยการสอดแทรกกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้าไปในการวางแผนการทำงาน การส่งเสริมด้านจริยธรรมและคุณธรรม ตลอดจนสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ สร้างระบบการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และเอกชน ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชน มีข้อมูลที่ต้องนำเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาภาคเอกชน และเสริมสร้างให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจให้มีระดับที่สูงขึ้น จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินกิจการตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทั้งนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อันจักนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์ไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานกิจการตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบไปด้วย ประธานสหกรณ์ คณะกรรมการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 24 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง ประกอบไปด้วยสมาชิกกลุ่มนี้ฝ่ายสัดในชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์จังหวัดสงขลา และเจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสงขลา จำนวน 6 คน ซึ่งมีการกำหนดกฎเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูล โดยต้องเป็นผู้ที่มี

ความผูกพันกับสหกรณ์อย่างน้อย 1 ปี และต้องเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล มีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร การถอดบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้รับ เมื่อมีการใช้เครื่องมือ วิธีการ และช่วงเวลาที่แตกต่างกัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานกิจการตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่ชุมชนทุ่งตำเสา

ในพื้นที่ชุมชนทุ่งตำเสนานั้น ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางทั้งหมดสามแห่ง ตามนโยบายของรัฐ อันได้แก่ สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแระ จำกัด สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบาพัฒนา จำกัด และสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด ทั้งนี้ สหกรณ์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์จังหวัดสงขลา สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสงขลา และหน่วยงานจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการบริหารงานอย่างมีคุณธรรม ทำให้เกิดประโยชน์และความเป็นธรรมแก่สมาชิกสหกรณ์อย่างเท่าเทียม

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแระ จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านหุแระ ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เดิมทีสหกรณ์เกิดขึ้นจากการที่ภาครัฐสนับสนุนให้มีการจัดสร้างโรงรมควันยางในปี พ.ศ. 2537 โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน

ส่งเสริมสหกรณ์เข้ามาให้ความรู้และแนวทางเกี่ยวกับการทำยางแผ่นรมควัน รวมถึงวิธีการบริหารจัดการสหกรณ์ เพื่อจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางให้เกิดขึ้นในชุมชนตามนโยบายของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกษตรกรชาวสวนยางในชุมชนทราบถึงประโยชน์ของสหกรณ์และเป็นศูนย์เรียนรู้ของคนในชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ของสหกรณ์ในการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนนั้น เงินทุนส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของรัฐ และอีกส่วนมาจากการลงหุ้นของสมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินในการปันผลและจัดสรรเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกสหกรณ์ต่อไป (ภาพที่ 1-6)

ภาพที่ 1-6 กระบวนการผลิตยางแผ่นรมควันของสหกรณ์บ้านหุแร่ จำกัด
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพुरुษาพัฒนา จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านพुरुษา ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เดิมนี้สหกรณ์เกิดขึ้นจากการที่ภาครัฐสนับสนุนให้มีการจัดสร้างโรงเรียนสวนยางในปี พ.ศ. 2537 เกษตรกรจึงรวมกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการทำสหกรณ์ โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำยางแผ่นรมควันและการบริหารจัดการสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกสหกรณ์ได้ร่วมกันลงทุนร่วมกับเงินสนับสนุนจากรัฐ โรงเรียนเป็นส่วนที่รัฐจัดตั้งให้กับชุมชน เงินทุนหมุนเวียนเกิดจากการลงหุ้นของสมาชิกในสหกรณ์ ทั้งนี้ สหกรณ์

ได้มีการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ และมีการคืนเงินปันผลแก่สมาชิกสหกรณ์เป็นประจำทุกปีอีกด้วย (ภาพที่ 7-12)

ภาพที่ 7-12 กระบวนการผลิตยางแผ่นรมควันของสหกรณ์บ้านพुरुษาพัฒนา จำกัด
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านวังพา ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เดิมนี้สหกรณ์เกิดขึ้นจากการที่ภาครัฐสนับสนุนให้มีการจัดสร้างโรงเรียนสวนยางในปี พ.ศ. 2537 สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กองทุนสวนยาง ได้เข้ามาให้คำแนะนำเกษตรกรในการจัดตั้งสหกรณ์ เป็นการช่วยเหลือชาวเกษตรกรให้มีส่วนร่วมในการศึกษาการจัดการสหกรณ์ และได้หยุดทำการไประยะหนึ่ง เนื่องจากวิกฤตการแทรกแซงราคาน้ำยาง และอีกส่วนหนึ่งมีผลจากการที่สหกรณ์มีการบริหารจัดการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ต่อมาเกษตรกรชาวสวนยาง ได้รวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2554 โดยจัดตั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายบริหารแยกออกจากกัน เพื่อให้สหกรณ์มีความโปร่งใสและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสมาชิกสหกรณ์มีการรวมกลุ่มกัน และกำหนดเงินทุนการลงหุ้นร่วมกัน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินในสหกรณ์ สามารถจัดสรรเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกสหกรณ์ และปันผลประจำปีแก่สมาชิกสหกรณ์ต่อไป (ภาพที่ 13-18)

ภาพที่ 13-18 กระบวนการผลิตยางแผ่นรมควันของสหกรณ์บ้านวังพา จำกัด
ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559

หลักธรรมาภิบาลกับสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่ชุมชนทุ่งตำเสา

สหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา นั้น อันได้แก่ สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแร่ จำกัด สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบาพัฒนา จำกัด และสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด มีการบริหารสหกรณ์ ด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ สร้างการมีส่วนร่วม และมีการใช้กระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุดและความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายโดยเฉพาะแก่สมาชิกของสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ สหกรณ์ อีกทั้งยังเป็นที่ยึดถือและยอมรับจากทุกฝ่ายนั้น สามารถทำได้โดยการใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญ อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า ดังนี้

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแร่ จำกัด หลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแร่ จำกัด อันได้แก่ **ประการแรก** หลักนิติธรรม มีการให้บริการอย่างเป็นธรรมและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด โดยคณะกรรมการสหกรณ์ต้องมาจากการเลือกตั้งอย่างเป็นธรรม ซึ่งนอกจากต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วจะต้องมีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ **ประการที่สอง** หลัก

คุณธรรม มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ สุจริต และมีความเที่ยงธรรม ซึ่งคณะกรรมการให้ความสำคัญกับสมาชิกโดยการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสหกรณ์ **ประการที่สาม** หลักการมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนกิจกรรมและโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยสมาชิกและคณะกรรมการสหกรณ์ มีการเข้าร่วมประชุมประจำทุกเดือน มีการจัดอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ และมีการร่วมมือกับกลุ่มพัฒนาน้ำยางสดในชุมชน **ประการที่สี่** หลักความโปร่งใส มีการชี้แจงรายละเอียดในการบริหารจัดการสหกรณ์ให้แก่สมาชิก โดยสหกรณ์มีการจัดตั้งตำแหน่งผู้ตรวจสอบบัญชี อีกทั้งยังมีหน่วยงานตรวจสอบบัญชีจากภาครัฐเข้ามาทำหน้าที่ร่วมด้วย **ประการที่ห้า** หลักความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเมื่อสหกรณ์ไม่สามารถรองรับน้ำยางได้เพียงพอ รับผิดชอบโดยการไม่ปฏิเสธการรับซื้อน้ำยางจากสมาชิกสหกรณ์ แต่ร่วมมือกับกลุ่มน้ำยางสดในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในการนำน้ำยางสดไปจำหน่ายแก่ตลาดกลาง และ**ประการที่หก** หลักความคุ้มค่า มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสหกรณ์ และการคืนเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกปี

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบาพัฒนา จำกัด หลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบา จำกัด อันได้แก่ **ประการแรก** หลักนิติธรรม มีการตั้งกฎเกณฑ์ที่สมาชิกทุกคนปฏิบัติร่วมกันอย่างเต็มใจโดยสหกรณ์ตั้งกฎเกณฑ์การรับสมาชิกเพิ่มเพียงปีละ 10 คน เพื่อป้องกันปัญหาสมาชิกไม่จริงใจต่อสหกรณ์ **ประการที่สอง** หลักคุณธรรม มีการปฏิบัติหน้าที่ต่อสมาชิกด้วยความซื่อสัตย์และเสมอภาคโดยประธานสหกรณ์จะเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเสียสละ **ประการที่สาม** หลักการมีส่วนร่วม มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนโดยสมาชิกและคณะกรรมการสหกรณ์ มีการเข้าร่วมประชุมประจำทุกเดือน มีการจัดอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงมีกล่องรับแสดงความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ **ประการที่สี่** หลักความโปร่งใส

มีกระบวนการทำงานที่สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ โดยสหกรณ์มีการจัดตั้งตำแหน่งผู้ตรวจสอบบัญชี อีกทั้งยังมีหน่วยงานตรวจสอบบัญชีจากภาครัฐเข้ามาทำหน้าที่ร่วมด้วย **ประการที่ห้า** หลักความรับผิดชอบ มีการปลูกฝังให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยสหกรณ์มีการประสานงานกับเทศบาลในส่วนของการแก้ไขปัญหาหนี้เสียที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และ**ประการที่หก** หลักความคุ้มค่า มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสหกรณ์ และการคืนเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกปี

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด หลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด อันได้แก่ **ประการแรก** หลักนิติธรรม มีการตระหนักถึงความยุติธรรมและความเป็นธรรม ซึ่งสหกรณ์แบ่งการบริหารงานเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการโดยไม่ทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน **ประการที่สอง** หลักคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ จริงใจ และสุจริต โดยสหกรณ์ใช้เตาอบไฟฟ้าในการคิดเปอร์เซ็นต์ยางแห้ง เพื่อให้เป็นตามมาตรฐานสากลเท่านั้น **ประการที่สาม** หลักการมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนกิจกรรมและโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยสมาชิกและคณะกรรมการสหกรณ์ มีการเข้าร่วมประชุมประจำทุกเดือน และมีการร่วมมือกับโรงแรมเอกชนภายในชุมชนอีกด้วย **ประการที่สี่** หลักความโปร่งใส การชี้แจงรายละเอียดในการบริหารจัดการสหกรณ์ให้แก่สมาชิก อีกทั้งมีหน่วยงานตรวจสอบบัญชีจากภาครัฐเข้ามาทำหน้าที่ร่วมกัน **ประการที่ห้า** หลักความรับผิดชอบต่อ มีการรับผิดชอบต่อสังคมและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา โดยสหกรณ์มีการร่วมมือกับสถาบันวิจัยระบบพลังงานมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียของสหกรณ์ เพื่อลดมลภาวะภายในชุมชน และ**ประการที่หก** หลักความคุ้มค่า มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสหกรณ์และการคืนเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกปี มีการตระหนักถึงประโยชน์สูงสุดของสหกรณ์ โดยผลจากการจัดตั้งบ่อแก๊สบำบัดน้ำเสียของสหกรณ์นั้นสามารถลดต้นทุนการผลิตและสร้างกำไรเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า สหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา ได้มีการดำเนินการกิจการสหกรณ์โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อ และหลักความคุ้มค่า สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้สหกรณ์นั้นเป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือจากสมาชิกสหกรณ์และคนในชุมชน เนื่องจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นย่อมมีความต้องการให้สหกรณ์ดำเนินงานอย่างสุจริตโปร่งใส ไม่เอาไรต์เอาเปรียบ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และมีคุณธรรมนำใจ ซึ่งสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักธรรมาภิบาลได้ ดังนี้ ประการแรก กิจการสหกรณ์เป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ ประการที่สอง มีสมาชิกและคณะกรรมการที่มีคุณภาพ รักและซื่อสัตย์ต่อองค์กร ประการที่สาม เพิ่มการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสหกรณ์ และประการที่สี่ เพิ่มโอกาสในการสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต (ตารางที่ 1)

ตารางหลักธรรมาภิบาลที่เด่นชัดของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา

สหกรณ์	หลักธรรมาภิบาลที่เด่นชัด
บ้านหุแระ จำกัด	หลักความรับผิดชอบต่อ เมื่อสหกรณ์ไม่สามารถรองรับน้ำยางได้เพียงพอ ไม่ปฏิเสธการรับซื้อน้ำยางจากสมาชิกสหกรณ์ แต่ร่วมมือกับกลุ่มน้ำยางสดในชุมชนเพื่อแก้ปัญหา
บ้านพรุพัฒนา จำกัด	หลักนิติธรรม ตั้งกฎเกณฑ์ที่สมาชิกทุกคนปฏิบัติตามกันอย่างเต็มใจ โดยกำหนดการรับสมัครเพิ่มเพียงปีละ 10 คน เพื่อป้องกันปัญหาสมาชิกไม่จริงใจต่อสหกรณ์
บ้านวังพา จำกัด	หลักการมีส่วนร่วม ร่วมมือกับสถาบันวิจัยระบบพลังงานมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการจัดตั้งบ่อแก๊สบำบัดน้ำเสีย และใช้ประโยชน์ร่วมกับโรงแรมเอกชนในชุมชน

ที่มา : วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย (2559)

การวิเคราะห์ SWOT สหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา

การวิเคราะห์ SWOT ทำให้ทราบถึงปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รายละเอียดมีดังนี้

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านหุแร่ จำกัด มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ คณะกรรมการมีความเสียสละต่อสหกรณ์ มีความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และกลุ่มพัฒนาน้ำยางสดในชุมชน เพื่อช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และสถานที่ตั้งสหกรณ์มีความเหมาะสมเนื่องจากไม่มีที่พักอาศัยของชาวบ้านในชุมชน ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ คนงานขาดประสิทธิภาพทำให้ผลผลิตมีคุณภาพไม่เพียงพอ สมาชิกสหกรณ์มีความเข้าใจและความรู้ด้านสหกรณ์ไม่เพียงพอ และสมาชิกบางกลุ่มยังขาดความจริงใจต่อสหกรณ์ ขณะที่ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ราคายางแผ่นรมควันมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของสหกรณ์กองทุนสวนยางทำให้มีอำนาจต่อรอง และอาจมีเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้รับกับความต้องการของตลาดมากขึ้น ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้น ราคายางมีความผันผวนตามสภาพเศรษฐกิจ นโยบายสหกรณ์มีช่องโหว่ และความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านพรุชบาพัฒนา จำกัด มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ผู้นำเข้มแข็งและมีทักษะการบริหารจัดการสหกรณ์ ผลผลิตมีคุณภาพเนื่องจากคนงานมีแรงจูงใจในการทำงานจากค่าตอบแทนยางแผ่นรมควันเกรดดี มีกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกสหกรณ์ที่ชัดเจน และมีการจ่ายค่าตอบแทนแก่สมาชิกที่รวดเร็ว ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ การใช้เตาไมโครเวฟในการหาค่าเปอร์เซ็นต์ยางแห้งทำให้ค่าเปอร์เซ็นต์ผันผวนกว่าปกติและอาจไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล กำลังการผลิตน้อยกว่าสหกรณ์อื่น และพบปัญหาน้ำเสีย

จากการรมควันยาง ส่งผลให้ได้รับการร้องเรียนจากชาวบ้านบางส่วนบริเวณใกล้เคียง ขณะที่ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ราคายางแผ่นรมควันมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของสหกรณ์กองทุนสวนยางทำให้มีอำนาจต่อรอง อาจมีเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้รับกับความต้องการของตลาดมากขึ้น ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้น ราคายางมีความผันผวนตามสภาพเศรษฐกิจ มีพ่อค้าคนกลางที่เป็นคู่แข่งทางการตลาด นโยบายสหกรณ์มีช่องโหว่ และความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังพา จำกัด มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ สหกรณ์เคยผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ในระดับดีเลิศ มีกำลังการผลิตมากกว่าสหกรณ์อื่น มีพื้นที่ที่สามารถขยายการรองรับน้ำยางและการรมควันยางเพิ่มขึ้นในอนาคต มีการคิดสูตรปุ๋ยที่มีคุณภาพเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกสหกรณ์ในราคาถูก และสหกรณ์มีบ่อแก๊สบำบัดน้ำเสียเพื่อลดปัญหามลพิษในชุมชนและลดต้นทุนการผลิตได้อีกด้วย ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ผลผลิตมีคุณภาพไม่เพียงพอกับปริมาณผลผลิตที่ได้ มีค่าใช้จ่ายสูงในการซ่อมแซมโรงงาน เตอบ และจักรรีดยางเนื่องจากเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ และที่ตั้งสหกรณ์อยู่กลางชุมชน บริเวณโดยรอบเป็นโรงเรียน ที่อยู่อาศัยและวัด ขณะที่ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและ สถาบันวิจัยระบบพลังงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ราคายางแผ่นรมควันมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของสหกรณ์กองทุนสวนยางทำให้มีอำนาจต่อรอง อาจมีเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต หรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้รับกับความต้องการของตลาดมากขึ้น ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้น และราคายางมีความผันผวนตามสภาพเศรษฐกิจ ในชุมชนมีโรงแรมเอกชนหลายแห่งซึ่งนับว่าเป็นคู่แข่งทางการตลาด นโยบายสหกรณ์มีช่อง

ไหว และความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ

สรุปได้ว่า จากการดำเนินงานและสภาพปัญหา นำมาสู่การวิเคราะห์ SWOT โดยการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร ขณะที่การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ซึ่งทำให้มองเห็นอย่างรอบด้าน สิ่งเหล่านี้ช่วยนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกันตามสภาพปัญหา โดยอาศัยโอกาสและจุดแข็งมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับหลีกเลี่ยงอุปสรรคและลดจุดอ่อนขององค์กรให้ได้มากที่สุด

แนวทางการพัฒนาสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสาในอนาคต

การพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา จำเป็นต้องพัฒนาในสิ่งเหล่านี้ อันได้แก่ **ประการแรก** พัฒนาคณะ โดยการพัฒนาความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ ต้องมีความซื่อสัตย์ จริงใจ เห็นคุณค่าของสหกรณ์และเคารพกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด เจ้าหน้าที่สหกรณ์และคณงาน ต้องปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถและมีความชำนาญ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐนั้น ต้องมีความพร้อมในบทบาทหน้าที่ รับฟังความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม **ประการที่สอง** พัฒนาผู้นำ โดยการส่งเสริมศักยภาพผู้นำและภาวะผู้นำ ซึ่งผู้นำที่ดีนั้นต้องเป็นผู้ที่สมาชิกให้ความเคารพ เชื่อถือและให้ความร่วมมือ ดังนั้น ผู้นำต้องพัฒนาความรู้ความสามารถตนเองและถ่ายทอดให้แก่สมาชิกได้ เมื่อผู้นำเข้มแข็ง สมาชิกและสหกรณ์ย่อมเข้มแข็งตามไปด้วย **ประการที่สาม** พัฒนาการบริหารจัดการ โดยการใช้วิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย เช่น การสร้างความร่วมมือ โดยรับฟังปัญหาของชาวบ้านที่เดือดร้อนจากน้ำเสีย หรือการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เช่น ศึกษาต้นแบบป่อแก๊สบำบัดน้ำ

เสีย เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัยกัน อีกทั้งยังสามารถลดความขัดแย้งได้อีกด้วย และ**ประการที่สี่** พัฒนาทุน ซึ่งทุน นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนา ดังนั้น ควรนำทุนที่มีอยู่ไปบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์อย่างเหมาะสม เช่น การลงทุนเพื่อซ่อมแซมเครื่องจักรหรือโรงงาน หรือการทดลองคิดสูตรปุ๋ยเพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกในราคาถูกกว่าท้องตลาด โดยแนวทางดังกล่าวนั้นล้วนเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา อันจักนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของสหกรณ์ เพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลการวิเคราะห์จากประเด็นที่ศึกษาร่วมกับทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้

จากการศึกษาธรรมชาติวิสัยของสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา นั้น เห็นได้ว่าแต่ละสหกรณ์ มีรายละเอียดของการใช้หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารจัดการสหกรณ์ที่แตกต่างกันออกไป อันเกิดจากหลักการของผู้นำสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ ซึ่งทราบได้จากการใช้ SWOT ในการวิเคราะห์สภาพสหกรณ์แต่ละแห่ง นำมาซึ่งข้อมูลที่สามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสหกรณ์ได้ โดยในส่วนของจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบของสหกรณ์นั้น สามารถนำไปสู่การปรับปรุง และแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในส่วนของจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบของสหกรณ์นั้น ส่งผลให้มีการพัฒนาได้อย่างถูกต้องและมีความเข้มงวดของหลักธรรมมาภิบาลเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไปได้อย่างถูกต้องและในส่วนของอุปสรรคและโอกาส จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่สหกรณ์ไม่สามารถควบคุมและกำหนดเองได้ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือสหกรณ์เอง รวมถึงคนในชุมชนต้องตระหนักถึงการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่ชุมชนทุ่งตำเสาในอนาคต ซึ่งควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ธรรมาภิบาลกับสหกรณ์กองทุนสวนยาง
สหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า อันจักนำไปกระบวนการพัฒนาสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ นิทัศน์ เจียมศรีพงษ์ (2553) ที่ศึกษาธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรสหกรณ์ชาวนาวชิรบุรี จำกัด พบว่า สหกรณ์มีการดำเนินงานที่มีลักษณะของหลักธรรมาภิบาลที่มีองค์ประกอบหลายด้าน สหกรณ์ในฐานะที่เป็นองค์กรทางธุรกิจที่ไม่แสวงหากำไร การพิจารณามุ่งไปที่หลักความโปร่งใสและหลักความสามารถในการตรวจสอบได้ และที่โดดเด่นเป็นพิเศษคือ การบริหารงานที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีลักษณะโปร่งใสตรวจสอบได้ ทั้งในด้านระบบบัญชีการเงินและการดำเนินโครงการต่าง ๆ จนเป็นที่ยอมรับของสมาชิก ด้านหลักความมีส่วนร่วม พร้อมทั้งยังรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกแล้วนำมาปรับปรุงการทำงาน และเป็นไปในแนวทางเดียวกับชาติตระกูล เจริญภักดี (2553) ที่ศึกษาธรรมาภิบาลในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดเชียงราย พบว่า ระดับการใช้ธรรมาภิบาลในหกด้าน อันได้แก่ ด้านนิติธรรม เป็นหลักที่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ โดยการมีกฎหมายที่เป็นธรรม ด้านความโปร่งใส เป็นหลักของการเปิดเผย ตรงไปตรงมา และเข้าใจง่ายมีความโปร่งใสเกี่ยวกับการบริหารงาน ด้านคุณธรรม เป็นมาตรฐานของความประพฤติในทางศีลธรรมว่าถูกหรือผิดสมควรหรือไม่

สมควร และปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูล มีการเปิดรับความเห็นจากประชาชน การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้และที่สำคัญการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ด้านความสำนึกรับผิดชอบ เป็นการบริหารที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความรับผิดชอบในผลงานหรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และด้านความคุ้มค่า เป็นการตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ฉะนั้น การบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม

เช่นเดียวกับ อัครเทพ ศุภเจริญกุล (2556, น. 5) ที่ศึกษาการถอดบทเรียนการดำเนินการสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า สหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ส่วนใหญ่ที่ดำเนินการอยู่ได้เนื่องจากการดำเนินการที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก การส่งเสริมอบรมให้ ความรู้ด้านสหกรณ์ ผู้นำหรือคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถดำเนินงานตาม วิธีการและหลักการสหกรณ์ และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ในการดำเนินงาน สหกรณ์กองทุนสวนยางที่เลิกดำเนินการเนื่องจากประสบปัญหาด้านทุนดำเนินงาน ผู้นำหรือคณะกรรมการดำเนินการขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน เกิดความขัดแย้งระหว่างกรรมการกับสมาชิก สหกรณ์ไม่มีการส่งเสริมอบรมให้สมาชิกมีความเข้าใจเรื่องสหกรณ์และการตระหนักในหน้าที่ของตน และ สหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ มีแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์โดยการ พัฒนาระบบการผลิตวางแผนให้มีคุณภาพเพื่อลดต้นทุนในการผลิตและการคัดแยกทิ้ง และมุ่งสร้างสวัสดิการที่ดีให้กับสมาชิก

ทั้งด้านการประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพ นันทนาการ และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสหกรณ์ให้กับสมาชิก

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลกับสหกรณ์ กองทุนสวนยางในพื้นที่ชุมชนทุ่งตำเสา อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นหลักการสำคัญในการจัดการสหกรณ์กองทุนสวนยางอย่างเป็นรูปธรรม อันจักส่งผลให้คณะกรรมการและสมาชิกสหกรณ์สามารถปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจและเกิดความเสมอภาค มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการทำงานและประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสหกรณ์ต่อไป

ธรรมาภิบาลกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนนับว่าเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญ สำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนทุ่งตำเสา อันก่อให้เกิดการดำเนินการร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและภาครัฐ เป็นการแสดงถึงความมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเศรษฐกิจชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้นั้น นอกจากการบริหารจัดการและนโยบายที่ดีแล้ว ยังต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดคุณธรรมในการบริหารงานอีกด้วย สอดคล้องกับ วันเพ็ญ พานพิกุล (2553, น. 1) ที่ศึกษาการบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดปราสาท อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง พบว่า ประการแรก สภาพการบริหารจัดการในโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ หลักนิติธรรม ได้มีการปฏิบัติโดยยึดหลักของกฎหมายและระเบียบในการบริหารงาน หลักคุณธรรม ผู้บริหารและครูปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพเป็นอย่างดียิ่ง หลักความโปร่งใส คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงาน หลักการมีส่วนร่วม ประชาชนมีส่วนร่วม

ในการบริหารจัดการ โดยนำความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจ หลักความรับผิดชอบ มีการทำข้อตกลงในการที่จะรับผิดชอบร่วมกัน หลักความคุ้มค่า กำหนดให้มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ประการที่สอง ผู้ปกครอง ครู นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพราะทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นมีมาตรฐานและคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และประการที่สาม ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลนั้น เป็นการปรับวัฒนธรรมในการทำงานภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม การบริหารงานโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ ดวงตา ราชอาณาจักร และคณะ (2558, น. 130-131) ที่ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในยุคทุนนิยม พบว่า หลักการของการแข่งขันอย่างเสรีเนื่องจากข้อจำกัดเป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำ พลังอำนาจนำไปสู่การผูกขาด ธรรมาภิบาลจึงเป็นเสมือนกรอบจำกัดระบบทุนนิยม ลดความเสียหายต่อส่วนรวม นอกจากนั้น กระบวนการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ควรดำเนินการ ดังนี้ ประการแรก แนวนโยบายของรัฐโดยการสร้างผู้นำและองค์การต้นแบบ ประการที่สอง ยกร่างกฎหมายด้วยจริยธรรมในภาคราชการ ประการที่สาม หน่วยงานภาคราชการมีการทดสอบข้าราชการเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ประการที่สี่ ภาคประชาสังคมเปิดเครือข่ายภาคประชาสังคม ประการที่ห้า ประชาชนต้องให้เบาะแสการทุจริต ประการที่หก สื่อมวลชนควรนำเสนอข่าวสารและดูแลเอาใจใส่เสนอข่าวให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นธรรมตามกฎหมาย และประการที่เจ็ด ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกผ่านสถาบันศาสนา

สรุปได้ว่า สมาชิกในชุมชนและภาครัฐ มีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันโดยระบบเอื้อประโยชน์ซึ่งกัน

และกัน เพื่อให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยนโยบายและหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้อย่างมีระเบียบแบบแผนควบคู่กับการมีคุณธรรม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ก้าวทันต่อโลกปัจจุบัน

ธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนทุ่งตำเสาได้อย่างสูงสุด ดังนั้นการตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ของชุมชน การส่งเสริมระบบสหกรณ์ รวมถึงการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในชุมชนก็ตาม นับว่าเป็นพื้นฐานที่นำมาซึ่งความมั่นคงในการดำรงชีวิตของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย สอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2556, น. 85) ที่ศึกษาธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการตัดสินใจในโครงการพัฒนา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นหลักการสำคัญหนึ่งของธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวคิดสำคัญ ที่เป็นที่คาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และสามารถนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรค อันได้แก่ ลักษณะการสั่งการแบบบนสู่ล่าง การขาดการส่งเสริม จากภาครัฐ การขาดความโปร่งใส ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจอยู่ในระดับต่ำ เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมเนื่องจากการตัดสินใจต่าง ๆ ไม่ได้รับการยอมรับ แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต้องอาศัยความทุ่มเทและความพยายามของภาครัฐในการที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดทัศนคติ แนวทางการบริหารและกระบวนการตัดสินใจ เป็นการบริหารแบบ Bottom-up Approach โดยการสอดแทรกกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้าไปในการวางแผนการทำงาน เช่นเดียวกับ พิสิทธิ์ อุดชาชน และคณะ (2558, น. 1) ที่ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบ้านฝาง

อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประการแรก หลักนิติธรรม ควรปรับปรุงเรื่องที่ประชาชนสามารถร้องทุกข์ได้รับการช่วยเหลือด้วยความเป็นธรรม ประการที่สอง หลักคุณธรรม ควรปรับปรุงเรื่องที่มีผู้บริหารและปฏิบัติงานจะต้องยึดมั่นในความยุติธรรม และความเสมอภาคในด้านความคิดเห็น ประการที่สาม หลักความโปร่งใส ควรปรับปรุงเรื่องการชี้แจงค่าใช้จ่าย โดยการประกาศแจ้งข้อมูลให้ประชาชนสามารถรับรู้ได้ ประการที่สี่ หลักการมีส่วนร่วม ควรปรับปรุงเรื่องประชาชนให้มีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ประการที่ห้า หลักความรับผิดชอบ ควรปรับปรุงเรื่องควรมีความใส่ใจต่อหน้าที่ในการปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่อความเดือดร้อนของประชาชน ควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ และประการที่หก หลักความคุ้มค่า ควรปรับปรุงเรื่องมีการบริหารงบประมาณด้วยความประหยัด การบริหารทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนทุ่งตำเสาได้อย่างสูงสุด โดยเริ่มจากการทำให้เศรษฐกิจในชุมชนมีความมั่นคง จะส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีไปด้วย การให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมคุณธรรม โดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมและกระทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานที่นำมาซึ่งความมั่นคงและความยั่งยืนในการดำรงชีวิต

สรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเด็นธรรมาภิบาลกับสหกรณ์กองทุนสวนยาง มุ่งเน้นที่ระบบการบริหารจัดการสหกรณ์ที่มีคุณภาพควบคู่กับการบริหารงานอย่างมีคุณธรรม อันจักนำไปสู่การพัฒนาอย่างเข้มแข็ง ขณะที่ประเด็นธรรมาภิบาลกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ มุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริม

ศักยภาพด้านต่าง ๆ และการใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งควบคู่กันไป ส่วนประเด็นธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น มุ่งเน้นที่การพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณธรรม โดยการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาธรรมาภิบาลของ สหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สหกรณ์ในชุมชนนั้นมีการดำเนินการกิจการสหกรณ์โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการและมีสภาพองค์กรแตกต่างกัน ดังนั้นวิธีจัดการกับปัญหาดังกล่าวย่อมแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ การศึกษาถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายสหกรณ์กองทุนสวนยาง นับว่าเป็นชุดความรู้หนึ่ง

ที่สามารถสร้างประโยชน์ได้ โดยการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายทอดความรู้ในการแก้ปัญหาระหว่างองค์กร ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดเครือข่ายที่มีอำนาจทางการตลาดได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาค้ำค้ำกัน ซึ่งเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาสหกรณ์ที่ยั่งยืน อันจักนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาสหกรณ์กองทุนสวนยางในชุมชนทุ่งตำเสา คือ การพัฒนาความรู้ควบคู่กับคุณธรรมในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมศักยภาพผู้นำ การดำเนินงานโดยอยู่ภายใต้นโยบายกฎหมายและกฎเกณฑ์ของสหกรณ์ การพัฒนากระบวนการบริหารและจัดการองค์กรของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน มีการบริหารงานโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การอุดหนุนเงินทุนจากรัฐและจากการลงหุ้นของสมาชิก โดยนำทุนที่มีอยู่ไปแสวงหากำไรและบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2554). *การสหกรณ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- จุฑาทิธณ์ ชมพันธ์ุ. (2556). “ธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจในโครงการพัฒนา”. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*. 9(1): 85-106.
- ชาติตระกูล เจริญภักดี. (2553). *ธรรมาภิบาลในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดเชียงราย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงดา ราชอาษา, สัญญา เคนณภูมิ, และยุภาพร ยุภาศ. (2558). แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในยุคทุนนิยม. *วารสารวิชาการแพรวกาพาสินธุ์*. 2(3): 130-131.
- ธาริกานต์ ธัญชยะ. (2556). *การจัดการสหกรณ์การเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี. 5(1): 164-165.
- นิทัศน์ เจียมศรีพงษ์. (2553). *ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษาสหกรณ์ชาวนาฉิมบารมี จำกัด อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุกูล กรเย็นงค์. (2554). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาหลักและวิธีการสหกรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิสิทธิ์ อุดชาชน, จัตรีชัย ศรีแก้ว, คำหล้า ท่ามะวง, และบุษบาวรรณ โพธิ์ศรี. (2558). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบ้านฝาง อำเภอ บ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- วันเพ็ญ พานพิกุล. (2553). *การบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดปราสาท อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา: พระนครศรีอยุธยา.
- สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). *วิกฤตยางพารา*. สืบค้นจาก <http://parliament.go.th/library>
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2553). *หลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาล.วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 33(125): 1.
- อัครเทพ สุภเจริญกุล. (2556). *การถอดบทเรียนการดำเนินการสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา*.สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.